

Наукові підходи до системи понять «національна безпека»: міжнародно-правовий аспект

Амро Альван, Міжрегіональна Академія управління персоналом

У статті систематизовані наукові підходи до поняття «національна безпека». Обґрунтовано, що існує чотири основні підходи до поняття «національна безпека». Перша група – роботи, присвячені термінологічній характеристиці національної безпеки. Інша група – автори визначають національну безпеку через стан захищеності життєво важливих інтересів, особистості, суспільства і держави від різного роду загроз. Третя група – дослідження, в яких аналізуються види національної безпеки, зокрема: економічна, екологічна, фінансова, кадрова, фінансова, соціальна тощо. У цих характеристиках відбивається їх соціально-політична природа, простежується єдність особистої, громадської та державної безпеки, що розвиваються, політичні та інші процеси. Четверта група досліджень – ті, які приділяють увагу проблемам, пов'язаним з коректністю використання поняття «національна безпека» і можливістю його заміни. П'ята група – аналізується взаємодія та співвідношення проблем «загроза» та «безпека».

Таким чином, на сьогодні єдине усталене визначення поняття «національна безпека» відсутнє. Незалежно від того, який підхід використовують автори, спостерігаються різні підходи, а в деяких випадках – ускладнення або спрощення даної категорії.

На нашу думку, під національною безпекою слід розуміти такий стан захищеності особистості, суспільства і держави від широкого спектра внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод громадян, гідні якість і рівень їх життя, суверенітет, незалежність, державна і територіальна цілісність, стійкий соціально економічний розвиток держави.

Ключові слова: безпека, державна політика, державне управління, національна безпека, загрози та ризики

Scientific approaches to the system of concepts of "national security": international legal aspect

Amro Alwan, Interregional Academy of Personnel Management

Scientific approaches to the concept of "national security" are systematized in the article. The author substantiates that there are four main approaches to the concept of "national security". The first group - works devoted to the terminological characterization of national security. Another group - the authors define national security because of the state of protection of vital interests, the individual, society and the state against all kinds of threats. The third group is studies that analyze the types of national security, in particular: economic, environmental, financial, personnel, financial, social, etc. These characteristics reflect their socio-political nature, trace the unity of personal, public and state security, developing political and other processes. The fourth group of studies are those that pay attention to problems related to the correct use of the concept of "national security" and the possibility of its replacement. Fifth group - analyzes the interaction and correlation of threats and security.

There is no single, well-defined definition of national security today. No matter what approach the authors use, there are different approaches, and in some cases, complications or simplifications of this category.

In our opinion, national security should be understood as a state of protection of the individual, society and state against a wide range of internal and external threats, which ensure the realization of citizens' constitutional rights and freedoms, decent quality and standard of living, sovereignty, independence, state and territorial integrity, sustainable socio-economic development of the state.

Keywords: security, public policy, public administration, national security, threats and risks

Научные подходы к системе понятий «национальная безопасность»: международно-правовой аспект

Амро Альван, Межрегиональная Академия управления персоналом

В статье систематизированы научные подходы к понятию «национальная безопасность». Обосновано, что существует четыре основных подхода к понятию «национальная безопасность». Первая группа - работы, посвященные терминологической характеристике национальной безопасности. Другая группа - авторы определяют национальную безопасность через состояние защищенности жизненно важных интересов, личности, общества и государства от разного рода угроз. Третья группа - исследования, в которых анализируются виды национальной безопасности, в частности: экономическая, экологическая, финансовая, кадровая, финансовая, социальная и тому подобное. В этих характеристиках отражается их социально-политическая природа, прослеживается единство личной, общественной и государственной безопасности развивающихся политические и другие процессы. Четвертая группа исследований - те, которые уделяют внимание проблемам, связанным с корректностью использования понятия «национальная безопасность» и возможностью его замены. Пятая группа - анализируется взаимодействие и соотношение проблем «угроза» и «безопасность».

Таким образом, на сегодняшний день единственное устоявшееся определение понятия «национальная безопасность» отсутствует. Независимо от того, какой подход используют авторы, наблюдаются различные подходы, а в некоторых случаях - осложнение или упрощение данной категории.

По нашему мнению, под национальной безопасностью следует понимать такое состояние защищенности личности, общества и государства от широкого спектра внутренних и внешних угроз, при котором обеспечиваются реализация конституционных прав и свобод граждан, достойное качество и уровень их жизни, суверенитет, независимость, государственная и территориальная целостность, устойчивое социально экономическое развитие государства.

Ключевые слова: безопасность, государственная политика, государственное управление, национальная безопасность, угрозы и риски

Постановка проблеми.

Проблема ефективного забезпечення національної безпеки в даний час є для України однією з ключових, будучи, по суті, як умовою, так і метою проведення реформування в усіх сферах державного і суспільного життя, що у кінцевому підсумку повинно бути підпорядковане всебічному зміцненню суверенітету України, збереженню її

територіальної цілісності і забезпеченню національних інтересів.

Важливо при цьому підкреслити, що безпека (у всіх її проявах – державна, національна, економічна, екологічна, інформаційна, демографічна і т.д.) є однією з найважливіших наукових категорій сучасної науки і практики. Причому як домінанта життєдіяльності суспільства безпека не може залишатися незмінною в різних умо-

вах його трансформації, тому її сутність і зміст потребують постійного вивчення.

Однак доводиться констатувати, що чіткого науково обґрунтованого підходу як до змісту, так і до співвідношення цих понять на сьогодні не вироблено; у нормативних правових актах і юридичній літературі використовуються різні терміни: «безпека», «національна безпека», «державна безпека», «безпека країни».

Ситуація ускладнюється відсутністю легальних (нормативних) формулювань і визначень, оскільки законодавець визначає поняття безпеки, не уточнюючи його співвідношення з поняттями «державна безпека» та «національна безпека»; під безпекою розуміється стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. При цьому не уточнюється, про який вид безпеки – національної або державної – йдеться, так само, як і чи потрібно взагалі виокремлювати між ними відмінність.

Поняття «безпека», «національна безпека», система загроз, виклик національній безпеці розглядають багато українських та закордонних вчених, зокрема: В. Богданович, В. Горбулін, М. Єрмошин, О. Загорка, О. Ільяшов, С. Мосов, Н. Нижник, В. Олуйко, О. Пархоменко-Куцевіл, Ю. Пунда, В. Радецький, І. Романченко, А. Семенченко, Г. Ситник, В. Сіцинський, Є. Смірнов, В. Ткаченко, П. Чабаненко, В. Шарий, В. Шемаєв, С. Ярош та ін.

Разом з тим виникла об'єктивна потреба у систематизації наукових підходів до поняття «національна безпека», адже від визначення поняття залежить і якість державної політики у сфері національної безпеки.

Мета.

Метою дослідження є систематизація понять «безпека», «національна безпека» з урахуванням міжнародно-правового аспекту, визначення авторського поняття «національна безпека».

Виклад основного матеріалу.

Як відомо, етимологічно слово «безпека» означає «відсутність небезпеки, збереження, надійність»; «положення, при

якому не загрожує небезпека кому, чому». Безпека може також визначатися як стан і тенденція розвитку захищеності життєво важливих інтересів соціуму і його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз», як «результат соціальної діяльності щодо забезпечення безпеки особистості, суспільства, держави».

У літературі зазначається, що дана діяльність виникає як соціальний феномен у ході вирішення суперечності між такою об'єктивною реальністю, як небезпека, і потребою розумної істоти, соціального індивіда, соціальних груп і спільнот запобігти їй, локалізувати, усунути наслідки небезпеки. Безпека розуміється як соціальна діяльність суб'єкта (як потреба розумної істоти, соціального індивідуума та ін.) І об'єкта діяльності – об'єктивної реальності, яка виступає як джерело конкретних загроз небезпеки.

В узагальненому вигляді видається, що під безпекою слід розуміти соціально-правовий стан, що включає в себе сукупність умов і факторів, що дозволяють ефективно реагувати на виникнення життєво важливих внутрішніх і зовнішніх загроз особі, суспільству і державі, що забезпечує стан їх захищеності від негативного впливу. Термін «безпека» історично відповідає латинському *securitas* – безтурботність, недбалість, душевний спокій, вільність від страху, небезпеки, спокій, впевненість у собі [1; 2]. Перші тлумачення безпеки можемо знайти у працях грецьких (Платон, Арістотель, Епікур) і римських (Ціцерон, Лукрецій) філософів. За античних часів поняття безпеки використовувалось у філософському, політичному та юридичному лексиконах. Водночас праці таких видатних філософів, як Ціцерон та Лукрецій, відіграли важливу роль у формуванні змісту поняття безпеки як на рівні індивіда, так і на рівні держави чи народу [11].

Поняття «безпека» розглядають як:

– ідентична безпечності й означає відсутність фізичної загрози або охорону перед нею [13];

– стан або відчуття безпечності, а також засоби, що її забезпечують [13];

– стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує [8];

– стан, який дає відчуття певності і гарантії її збереження, а також шанс на вдосконалення; одна з основних потреб людини, ситуація, яка характеризується відсутністю ризику втрати того, що людина особливо цінує, наприклад, здоров'я, праці, поваги, відчуттів, матеріальних благ [14];

– діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства народів щодо виявлення (вивчення), запобігання, послаблення, усунення (ліквідації) і відвернення загрози, здатної згубити їх, позбавити матеріальних і духовних цінностей, завдати невідшкодованих збитків, заблокувати шляхи для прогресивного розвитку [9].

Сучасні визначення у західних, і в українських виданнях, окреслюють безпеку переважно як: стан впевненості, спокою, забезпечення, а також його відчуття, і вказують, що вона означає відсутність загрози і захист перед небезпеками.

Сучасне трактування безпеки є значно ширшим, більше того, воно еволюціонує в часі і залежить від конкретних умов держави.

Стан безпеки в глобальному вимірі не обов'язково мусить збігатися з відчуттям безпеки конкретної держави, так само, як концепція безпеки окремої держави часто суперечить іншим чи навіть може порушувати безпеку регіону чи світу [10]. Те, що здається доречним для оборони однієї держави, буде здаватися, і часто так є, агресивним стосовно її сусідів [12].

Як видно з попередніх визначень, аналізуючи суть безпеки, насамперед потрібно враховувати її зв'язок із загрозою. Оскільки відсутність загрози є істотним (хоч і не єдиним) аспектом безпеки.

Але щоб уникнути визначення *ignotum per ignotius* (невідомого через невідоме), потрібно окреслити поняття «загроза». Аналіз змісту цього терміна зумовлює ствердження, що загроза належить до сфери свідомості певного суб'єкта (людини, суспільної групи, нації або народів). Польський науковець Р. Земба окреслює загрозу як певний стан психіки або свідомості, спричинений сприйняттям явищ, котрі оцінюються як шкідливі або небезпечні. До того ж, особливо важливим є оцінювання,

які формулює суб'єкт, бо вони слугують підставою для дій, до яких він вдається з метою зміцнення власної безпеки. Таке трактування загрози перебуває в сфері свідомості і має суб'єктивний характер. Інший аспект загрози становлять фактори, що спричиняють стан непевності та сумнівів; це будуть реальні дії інших учасників суспільного життя, шкідливі та небезпечні для життєвих інтересів і базових цінностей конкретного суб'єкта (одиночного або збірного). І ця загроза є реальною або ж об'єктивною [16].

Безпека об'єктивно означає відсутність загрози основним цінностям, суб'єктивно – відсутність страху, що цим цінностям справді щось загрожує [15]. Отже, існують суб'єктивні та об'єктивні загрози безпеці [15].

Залежно від умов класифікації, у науковій та публіцистичній літературі об'єкти безпеки можна визначати:

– за територіально-просторовою ознакою – індивідуальні, суспільні (групові), державні (національні), локальні, трансрегіональні, субрегіональні, регіональні, глобальні (світові, універсальні);

– за сферами забезпечення необхідних умов життєдіяльності: політичний, економічний (поділяється на фінансовий, технологічний, ресурсний, аграрний, продовольчий тощо), екологічний, суспільний, військовий (мілітарний), демографічний, культурний, ідеологічний, інформаційний;

– за формою вираження – матеріальні й духовні цінності, національні інтереси [2, с. 22];

– за ступенем загроз – національна та міждержавна безпека.

Тепер перейдемо до розгляду поняття «національна безпека».

Відповідно до Концепції (основи) національної безпеки України національна безпека – це рівень захищеності життєво-важливих інтересів, прав і свобод особи, життєво-важливих інтересів суспільства, держави та її довілля від зовнішніх та внутрішніх загроз [4].

На сьогодні існує велике розмаїття визначень національної безпеки, та їх автори мають власні думки і підходи з приводу трактування даного поняття, у більш

вужькому або, навпаки, більш широкому значенні даного словосполучення. Тому, на нашу думку, доцільно висвітлити хоча б декілька з них, для розкриття загальної картини розуміння даного терміна. Таким чином, національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в різних сферах життєдіяльності від зовнішніх і внутрішніх загроз, що забезпечує стійкий розвиток країни. За іншим визначенням національна безпека – сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі і державну стратегію в галузі забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз політичного, економічного, соціального, військового, техногенного, екологічного, інформаційного та іншого характеру з урахуванням наявних ресурсів і можливостей [7, с. 5].

Національну безпеку також розуміють як здатність нації задовольняти потреби, необхідні для її самозбереження, самовідтворення і самовдосконалення з мінімальним ризиком збитку для базових цінностей її нинішнього стану [5, с. 1].

За визначенням Н. Косолапова, національна безпека – це стабільність, яка може підтримуватися протягом тривалого часу, стан досить розумної динамічної захищеності від найбільш істотних з реально існуючих загроз і небезпек, а також здатність розпізнавати такі виклики і своєчасно вживати необхідні заходи для їх нейтралізації [6, с. 67].

На думку О. Глазова, національна безпека може бути визначена в якості рівня захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз реального і потенційного характеру. Відповідний рівень забезпечення національних інтересів характеризується низкою показників у різних видах безпеки: політичній, економічній, соціальній, демографічній, інформаційній, екологічній та воєнній. Забезпечення ж національної безпеки передбачає підтримку відповідного рівня стабільності соціальної системи, що гарантував би її подальше існування і розвиток [3, с. 44]

На сучасному етапі розвитку в системі державного управління виокремлюють основні елементи структури національної

безпеки:

– державну безпеку – поняття, що характеризує рівень захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх загроз;

– громадську безпеку – поняття, виражене у рівні захищеності особистості і суспільства, переважно, від внутрішніх загроз;

– техногенну безпеку – рівень захищеності від загроз техногенного характеру;

– екологічну безпеку і захист від загроз стихійних лих;

– економічну безпеку;

– енергетичну безпеку;

– інформаційну безпеку;

– безпеку особистості.

Концептуальні положення сучасного розуміння національної безпеки були вперше сформульовані в Законі про національну безпеку США, ухваленому в 1947 р. До початку 90-х років найбільшою загрозою для світової спільноти вважалося протистояння між двома супердержавами – СРСР та США, що могло спричинити до розв'язання ядерної війни, яка понесла б за собою невиправні наслідки для людства та життя на планеті загалом. З огляду на домінуючий характер зовнішньої (воєнної) загрози, більшість науковців зосереджували свою увагу на розгляді проблеми обороноздатності держави. Дану позицію висвітлювали такі відомі фахівці в сфері національної безпеки, як Є. Азер, Р. Джексон, В. Кауфман, Ч. Мур, П. Хат та ін. [1, с. 21]

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що безпека – соціально-правовий стан, що включає в себе сукупність умов і факторів, які дозволяють ефективно реагувати на виникнення життєво важливих внутрішніх і зовнішніх загроз особі, суспільству і державі, що забезпечує стан їх захищеності від негативного впливу.

У свою чергу, національна безпека є багатоплановим явищем, яке необхідно розглядати в просторі, як частина міжнародної безпеки стосовно безпеки в межах певної держави (його державних кордонів); стосовно національних інтересів населення певної держави: як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства від внутрішніх і зовнішніх

загроз; стосовно військових загроз: як положення країни, при якому їй не загрожує небезпека війни або інших посягань на суверенний розвиток; стосовно суверенітету держави: як стан держави, при якому забезпечується його цілісність і можливість бути самостійним суб'єктом міжнародних відносин.

Отже, національна безпека є багатоплановим явищем, яке необхідно розглядати:

- у просторі: як частина міжнародної безпеки стосовно безпеки в межах певної держави (його державних кордонів);

- стосовно національних інтересів населення певної держави: як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз;

- стосовно військових загроз: як положення країни, при якому їй не загрожує небезпека війни або інших посягань на суверенний розвиток;

- стосовно суверенітету держави: як стан держави, при якому забезпечується його цілісність і можливість бути самостійним суб'єктом міжнародних відносин.

Висновки.

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що існує чотири основні підходи до поняття «національна безпека».

Так, перша група – роботи, присвячені термінологічній характеристиці національної безпеки. Основний акцент в них робиться на теоретико-правовому значенні. Однак недоліком цього трактування у низці випадків є деяка неточність, що допускається авторами при аналізі розглянутих понять.

Інша група – автори визначають національну безпеку через стан захищеності життєво важливих інтересів, особистості, суспільства і держави від різного роду загроз. Однак недоліками даного підходу виступають складність віднесення того чи іншого явища до життєво важливих інтересів, а також невизначеність наявності або відсутності загроз, їх характер.

Третя група – дослідження, в яких аналізуються види національної безпеки, зокрема: економічна, екологічна, фінан-

сова, кадрова, фінансова, соціальна тощо. У цих характеристиках відбивається їх соціально-політична природа, простежується єдність особистої, громадської та державної безпеки, що розвиваються, політичні та інші процеси. Однак, розглядаючи національну безпеку як системне, багатогранне явище, складно виокремити якусь сферу інтересів і віддати їй явний пріоритет.

Четверта група досліджень – ті, які приділяють увагу проблемам, пов'язаним з коректністю використання поняття «національна безпека» і можливістю його заміни. Автори при цьому підході досліджують співвідношення національної, державної, громадської та міжнародної безпеки; варіанти значень; важливість об'єкта безпеки: як правильно тлумачать, що первинно, що вторинно, залежно від цілей забезпечення безпеки.

П'ята група – аналізуються взаємодія та співвідношення проблем «загроза» та «безпека». Іншими словами, тільки в процесі конфлікту можна побудувати адекватну систему захисту, в якій враховані всі умови і чинники, що впливають на систему національної безпеки.

Таким чином, на сьогодні єдине установлене визначення поняття «національна безпека» відсутня. Незалежно від того, який підхід використовують автори, спостерігаються різні підходи, а в деяких випадках – ускладнення або спрощення даної категорії.

На нашу думку, під національною безпекою слід розуміти такий стан захищеності особистості, суспільства і держави від широкого спектра внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод громадян, гідні якість і рівень їх життя, суверенітет, незалежність, державна і територіальна цілісність, стійке соціально економічний розвиток держави.

У результаті, національна безпека має не тільки (і не стільки) охоронний зміст (захист від загроз), але і забезпечує оптимальний стан і ефективну діяльність соціальних інститутів, достатніх для розвитку особистості, суспільства і держави.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Алешенков М. С., Родионов Б.Д. Секьюритология : монография. М. : МГУЛ, 2008. 104 с.
2. Бодрук О.С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти: монографія. К. : НІПМБ, 2001. С. 22.
3. Глазов О. В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники. Наукові праці. Серія: Політологія. 2018. Випуск 143. Том 155. С. 42-46.
4. Концепція (основи) національної безпеки України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
5. Кондратьев Я. Ю., Ліпкан В. А. Концепція національної безпеки України: теоретико-правові аспекти зарубіжного досвіду. К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 20 с.
6. Косолапов Н. Национальная безопасность в меняющемся мире (К дискуссии о содержании понятия). МЭ И МО. 1992. № 10. С. 67–75.
7. Ліпкан В. А., Ліпкан В. А., Яковенко О.О. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. К. : Текст, 2006. 256 с.
8. Новий тлумачний словник української мови. Т. 1. К. : Аконіт, 1998. С. 115.
9. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В.П. Горбатенко. 2-е вид., доп. і перероб. К. : Генеза, 2004. С. 47.
10. Cesarz Z., Stadtmuler E. Problemy polityczne współczesnego świata. Wrocław: WUW, 2002. P. 48–49.
11. Kubiak M. Kwestie bezpieczeństwa w europejskiej myśli filozoficznej. Wojsko i wychowanie. 2001. № 6. P. 51–55.
12. Posen B. R. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. *Survival*. Spring 1993. Vol 35, № 1. S. 28.
13. The Oxford Reference Dictionary / ed. J.M. Hawkins. Oxford: Oxford University Press, 1991. P. 749
14. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego / red. W. Łepkowski. Warszawa: AON, 2002. P. 13.
15. Wolfers A. Discord and Collaboration. *Essays on International Politics*. Baltimore, 1962. 150 p.
16. Zięba R. Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego. Warszawa: SCHOLAR, 2004. P. 28.

REFERENCES

1. Aleshnikov, M. S., & Rodyonov, B.D. (2008). *Sekiurytologiya : monohrafiya [Securitology]*. Moskwa: MHUL [in Russian].
2. Bodruk, O.S. (2001). *Struktury voiennoi bezpeky: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty: monohrafiia [Military Security Structures: National and International Aspects]*. (p. 22). Kyiv: NIPMB [in Ukrainian].
3. Hlazov, O. V. (2018). *Natsionalna bezpeka: sutnist, oznaky, kontseptsii ta heopolitychni chynnyky [National security: nature, characteristics, concept and geopolitical factors]*. *Naukovi pratsi. Serii: Politolohiia. – Scientific works. Series: Political Science*, 155 (143), 42–46 [in in Ukrainian].
4. *Kontseptsii (osnovy) natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Concept (basics) of national security of Ukraine]*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> [in Ukrainian].
5. Kondratiev, Ya. Yu., & Lipkan, V. A. (2003). *Kontseptsii natsionalnoi bezpeky Ukrainy: teoretyko-pravovi aspekty zarubizhnoho dosvidu [The concept of national security of Ukraine: theoretical and legal aspects of foreign experience]*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy [in Ukrainian].
6. Kosolapov, N. (1992). *Natsionalnaia bezopasnost v meniaiushchemsia myre (K diskussyy o sodержanyy poniatyia) [National Security in a Changing World (Toward a Discussion on the Concept Content)]*. *ME Y MO*, 10, 67–75 [in Russian].
7. Lipkan, V. A., Lipkan, V.A., & Yakovenko, O.O. (2006). *Natsionalna i mizhnarodna bezpeka v vyznachenniakh ta poniattiakh [National and international security in definitions and concepts]*. Kyiv: Tekst [in Ukrainian].
8. *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy [A new interpretative dictionary of the Ukrainian language]*. (1998). (Vol. 1), (p. 115). Kyiv: Akonit [in Ukrainian].
9. Horbatenko, V. P. (Ed). (2004). *Political Science Encyclopedic Dictionary [Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk]*. (2nd ed., rev.). (p. 47). Kyiv: Heneza [in Ukrainian].
10. Cesarz, Z., & Stadtmuler, E. (2002). *Problemy polityczne współczesnego świata*. (pp. 48–49). Wrocław: WUW.
11. Kubiak, M. (2001). *Kwestie bezpieczeństwa w europejskiej myśli filozoficznej. Wojsko i wychowanie*, 6, 51–55.
12. Posen, B.R. (1993). *The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival*, 35 (1), 28.
13. Hawkins, J.M. (1991). *The Oxford Reference Dictionary*. (p. 749). Oxford: Oxford University Press.

14. Łepkowski, W. (Ed.). (2002). *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. (p. 13). Warszawa: AON.
15. Wolfers, A. (1962). *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*. (p. 150). Baltimore.
16. Zięba R. (2004) Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego. Warszawa: SCHOLAR. P. 28.

Альван Амро

Аспірант

Міжрегіональна Академія управління персоналом
02000, Київ, вул. Фрометівська, 2

Email: pkoj@ukr.net

Alwan Amro

Ph.D. Student

Interregional Academy of Personnel Management
2, Frometivska Str., Kyiv, 02000, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8715-3250

Цитування: Альван Амро Наукові підходи до системи понять «національна безпека»: міжнародно-правовий аспект. Аспекти публічного управління. 2019. Т. 7, № 12. С. 70-77.

Citation: Alwan, Amro (2019). Naukovi pidkhody do systemy poniat «natsionalna bezpeka»: mizhnarodno-pravovyi aspekt [The innovative models of functioning of anti-corruption bodies in the world]. *Public administration aspects*, 7(12), 70-77.

Стаття надійшла / Article arrived: 17.11.2019

Схвалено до друку / Accepted: 15.12.2019